

Mercè Rodoreda: un comentari en el centenari

El passat 15 de novembre s'estrenava al Teatre Nacional de Catalunya *La plaça del Diamant*, en una versió de Josep M. Benet i Jornet, i al vestíbul del mateix teatre s'inaugurava l'exposició «La plaça del Diamant, un malson de coloms». Era el tret de sortida de l'anomenat «Any Rodoreda», amb motiu del centenari del naixement de l'escriptora. Exposicions, rutes literàries, l'edició de les Obres Completes i altres volums, activitats educatives, recursos virtuals, etc., són algunes de les innombrables iniciatives que tenen lloc arreu del país en homenatge a un dels autors catalans més traduïts i llegits de tots els temps. Però, quina és la lectura que fem avui de l'obra de Mercè Rodoreda? I, sobretot, quina és la recepció que en faran els lectors del futur? Per respondre aquesta pregunta *Caràcters* ha invitat alguns dels seus lectors més crítics —entre biògrafs, escriptors i periodistes— perquè analitzen l'abast de l'obra de Mercè Rodoreda.

Una consideració inicial sobre Mercè Rodoreda i l'admiració que sento per la seva obra i, també, per la persona que vaig conèixer, és el fet que, per a mi, forma part de la tetralogia d'autores que, vés per on, per motius variats, no van arribar ni al segon ensenyament. Em refereixo (cronològicament) a Caterina Albert (1869-1965), Virginia Woolf (1882-1941), Mercè Rodoreda (1908-1983) i Doris Lessing (1919). Podem preguntar-nos: què les uneix? Resposta immediata: la lectura. En la mesura dels meus coneixements totes quatre han estat unes grans autores, i, en un cas (Lessing), «és» una gran lectora. Una observació, la meua, que no vol foragitar cap eventual futur/a escriptor/a de les aules. Que quedi ben clar. No em sembla agosarat, però, considerar que totes quatre sentien, i sent Lessing, una certa al·lèrgia a l'encotillament acadèmic. És a dir, al «vici» de no anar directament a l'obra, ans ofegar-nos en un mar (certament procel·lós) d'estudis sobre una creació determinada, que ha portat a extrems, en el cas Rodoreda, com els de parlar de la mort «ofegada» de la Maria, personatge de *Mirall trencat!*

En el cas, però, de Rodoreda, a partir de la seva cronologia, distingiria quatre períodes. El primer d'aquests períodes, 1908-1931, és a dir, des del seu naixement fins a la proclamació de la República, trobaríem el de la seva formació, naturalment, i, més encara, el de la seva escassa formació formal. Per altra banda, i si mirem el món, la

història, hi trobarem la Gran Guerra que, gosaria dir, seguint els passos de la Lessing memorialista (*Under My Skin*, 1994), segurament va ser l'esdeveniment que va marcar el segle XX occidental, també el nostre, per més que Espanya no entrés directament en la conflagració. En el cas Rodoreda, amb una nota nostrada, la Setmana Tràgica de 1909. En entrevista televisiva amb Mercè Vilaret, Rodoreda va parlar de la seva decisió infantil de ser ja una autora que —santa innocència— el dia que no escrivia res, ja pensava que havia deixat de ser-ho! Com és molt natural, poca cosa ens en queda d'aquest període, si exceptuem cartes —en especial a l'oncle que acabarà sent el seu marit— i un curiós dietari de desencís. Tot avui a la Fundació Rodoreda de l'Institut d'Estudis Catalans.

En qualsevol cas, Rodoreda apareix al món literari català com a «moderna» de Barcelona. És a dir, en època republicana. Recordem que publica la seva primera novel·la, *Sóc una dona honrada?*, el 1932. I tot fa creure que als anys trenta, Rodoreda volia ser una escriptora total (periodisme, narracions infantils, etc.), bo i aprenent formalment, com tants autors catalans en tantes èpoques distintes, la seva llengua. Com és sabut, l'autora bandejarà de la seva bibliografia les quatre primeres novel·les (*Del que hom no pot fugir*, *Un dia en la vida d'un home*, 1934; *Crim*, 1936, i la ja esmentada). Un període que clou brillantment quan al 1937 guanya el premi Crexells amb *Aloma*,

que es publicarà el 1938, en plena Guerra Civil, i serà el gran èxit del Dia del Llibre d'aquell any.

En el segon període, 1939-1962, hi ha una consideració a fer. Si Rodoreda hagués mort, per exemple, amb la mateixa edat que Montserrat Roig (1946-1991), avui mateix seria un esment en les històries de la literatura o en els llibres de referència. La seva sortida de Catalunya, el 23 de gener de 1939, com a part de la diàspora republicana que ben aviat es toparia amb la Segona Guerra Mundial, va suposar-li la impossibilitat de seguir, durant anys, la seva carrera novel·lística. Apaivagada la seva situació personal (de supervivència, podríem dir), torna sense tornar físicament a Catalunya (no tornarà a empadronar-se a Catalunya fins al 1979, pocs anys abans de la seva mort) amb allò que més va conrear durant aquells anys summament difícils, la narració breu, els contes. Així, guanya el premi «Víctor Català», el 1957, amb *Vintidós contes*, mentre ja comença a presentar-se al premi de novel·la important d'aquells anys, el Joanot Martorell, que, a partir de 1960 canviarà de nom, Premi Sant Jordi. A aquest premi, hi presenta, el 1960, la novel·la *Colometa*. No el guanya, com és a bastament sabut, però amb el títol de *La plaça del Diamant* la novel·la es publica el 1962. El mateix any, per cert, de publicació de *The Golden Notebook*, de Lessing, i de *Tiempo de silencio*, de Luis Martín Santos.

Podríem dir que tanca aquest segon període rodoredià la publicació de *La Plaça del Diamant*, com també podem considerar que enceta el darrer període, que la convertirà en una de les millors novel·listes de tots els temps. De 1962 a 1983, qualsevol persona que ressegueixi la seva vida, s'adona del frenesí que l'autora sent per deixar, precisament, la seva obra literària, en especial, les seves novel·les. Un període que es clourà, per dessort, el 1983, amb la seva mort. Això no obstant, la publicació, el 1980, de *Quanta, quanta guerra* marca, al meu entendre, el cim de la seva capacitat novel·lística. Després, la publicació pòstuma de dues novel·les, *La mort i la primavera* (1986) i *Isabel i Maria* (1991) obren pas a especulacions en un terreny al

qual la pròpia Rodoreda era tan refractària com ho és encara Lessing. Al meu entendre, el punt final de la

seva novel·lística és *Quanta, quanta guerra*, una novel·la que gosaria dir que serà considerada la seva millor obra amb el temps. Rodoreda no s'acaba amb les novel·les, però, perquè no cal oblidar les seves narracions, en les quals, com Caterina Albert abans, és una indubtable mestra, ni el seu teatre (per més que se la silenciï des de l'escena), ni la seva poesia (*Viatges i flors inclosos*, potser el millor del seu quefer poètic), però on la seva petjada és més clara i més duradora és en aquest apartat. Amb la panoràmica que ens dóna el centenari del seu naixement, crec que dir-ho no és

cap temeritat i llegir o rellegir les seves narracions, les seves novel·les, els seus poemes en prosa, un veritable plaer.

Marta Pessarrodona

LEONARD MUNTANER, EDITOR

EDITORIAL

En agraïment a la bona acollida de *Segell*. Leonard Muntaner i Mariano.

ESTUDIS

L'aljama de Mallorca: organització i cultura. *Rosa Planas i Ferrer* • Tres testaments jueus entre Mallorca i el nord d'Àfrica (segle XIV). *Dr. Gabriel Llompart Moragues C.R.* • Els xuetes i la desfeta del segle XVII: els efectes sobre el comerç exterior de Mallorca. *Dr. Andreu Bibiloni* • Jaume Valls i Segura (Alcúdia 1879-Palma 1937). Polític i maçó. *Dr. Francesc Sanllhont* • Creativitat literària des escriptors jueus (i xuetes). *Antoni Serra i* • Per posar fi d'una vegada a la paraula *Shoab*. *Henri Meschonnic*. Traducció: *Yael Langella i Arnau Pons* • Abans de l'alba. Bachmann i Celan. L'amor cortès enfront de l'extermini nazi. *Arnau Pons* • Els jueus de la Unió Europea. *Jordi Gendra*

FONTS DOCUMENTALS

Una sentència jueva a la Mallorca del segle XIV. *Pep Barceló Adrover* • Capítols del sisè del vi dels jueus (1415-1423) i altres notícies dels segles XIV i XV. *Ramon Rosselló Vaquer* • Conhortament a les tribulacions d'Israel de Samuel Usque (Quatre fragments). Traducció i presentació: *Gabriel de la S. T. Sampol* • Els xuetes i alguns noticiaris mallorquins del segle XVIII. *Ramon Rosselló* • El terràtemol de Palestina de l'any 1927. Testimoni d'una religiosa mallorquina. *Jordi Vidal Reynés* • Les lleis antisemites de Pétain, mariscal de França. *Matiés Tugores i Ganau*.

MEMÒRIA PERSONAL

Miquel Forteza Pinya (1888-1969). Perfil humà d'un enginyer humanista. *Dr. Miquel Àngel Llauger Lull* • Xuetes. El final d'una fòbia absurda. *Bartomeu Vidal Miguel*.

CIUTATS DEL JUDAISME

Viena. *Rosa Planas*. Itinerari i fotografies: *Rafel Cañellas i Maria C. Planas*.

LA VEU DELS LECTORS

L'emigració dels xuetons a Israel. *Nissan ben Avraham*.

ACTIVITATS

Memòria de les activitats culturals d'Arca. Llegat Jueu. Octubre 2005 / juny 2006 • Memòria de les activitats organitzades per l'Institut de Relacions Culturals Balears-Israel • Activitats culturals d'altres institucions

ARTS PLÀSTIQUES • CINEMA

Maria Lluïsa Aguiló: el vel de les paraules. *Cristòfol Vidal Vidal* • Eva Choung-Fux i la memòria dels supervivents. *Juan Luis Calbarro* • Exposició Jaume Pinya. *Josep M. Pomar Reynés* • *Oh, Israel!* José Aranda. *Juan Luis Calbarro* • Munich: la inútil passió de la venjança. *Dr. Gabriel Genovart*.

NOTES DE LECTURA

Recensions i publicacions rebudes

LEONARD MUNTANER, EDITOR, C/ Joan Bauçà, 33 - 1r 07007 Palma (Mallorca) Tel. 971 25 64 05 · A/e: coc33@infonegociocm

DISTRIBUCIÓ A BALEARS: PALMA DISTRIBUCIONS, C/ Dragonera, 17 · 07014 Palma (Mallorca) Tels. 971 28 94 21 · 971 45 06 12

DISTRIBUCIÓ A CATALUNYA: MIDAC LLIBRES, C/ Rois de Corella, 9 · 08205 Sabadell (Barcelona) Tel. 93 74 64 112 · Fax: 93 74 64 111

DISTRIBUCIÓ A VALÈNCIA I CASTELLÓ: GEA LLIBRES, Carrer G, nau 6 · 46394 Ribarroja del Turia (València) Tels. 96 166 52 56 · Fax: 96 166 52 49